

Rapport administratif e quen annual

2024

Cuntegn

3	Autoritads communalas e cumissiuns ils 31 da december 2024
4	Prefaziun dil president communal
5	Legislative
6	Suprastanza communal
7	Finanzas
11	Canzlia
14	Cultura, giuventetgna e temps liber
18	Svilup dalla vischnaunca
19	Scola
21	Planisaziun e construcziun
27	Menaschis communalas
29	Quen annual 2024

El rapport administrativ e quen annual 2023 havein nus publicau ina retscha da fotografias cun maletgs dallas fracziuns ord igl archiv communal. Il maletg dalla fracziun da Riein ha muncau. Cun la publicaziun el rapport d'onn vegn la retscha da fotografias cumplettada.

Autoritads communalas e cumissiuns ils 31 da december 2024

Parlament communal

Candinas Daniel, Rueun, president
Bearth Remo, Sevgein
Berni Jan, Castrisch
Bertogg Julian, Castrisch
Bianchi Gian Marco, Glion
Caderas Bruno, Ladir
Caduff Christian, Glion
Caduff-Giger Anita, Glion
Cajochen Ursin, Ruschein
Camenisch Marcus, Pitasch
Capaul Ivo, Rueun
Casanova Sarina, Glion
Cavigelli Tarcisi, Siat
Cola Annette, Ruschein
Dalbert-Caviezel Jeannette, Luven
Derungs Carisch Mathilde, Glion
Duff-Cavegn Rita, Glion
Elvedi Flavio, Glion
Frei Ivo, Glion
Gabriel Gierina, Glion
Gschwend Malin Anna, Sevgein
Montalta Manuel, Glion
Quinter Claudio, Glion
Viel Kurt, Glion
Zinsli Thomas, Riein

Suprastonza communal

Beer Marcus, Glion, president
Gasser Curschellas Caroline, Glion, vicepresidenta
Bundi Hanspeter, Castrisch
Capeder Martin, Duvin
Hohl Michal Karin, Castrisch

Cumissiu da gestiun

Quinter Claudio, Glion, president
Darms Gieri, Glion
Frei Ivo, Glion

Cussegl da scola

Cathomas Annalisa, Glion, co-presidenta
Hohl Michal Karin, Castrisch, co-presidenta
Elvedi Flavio, Glion
Fleischli Philipp, Siat
Ragettli-Drack Andrina, Ruschein

Cumissiu da biblioteca

Gasser Curschellas Caroline, Glion, co-presidenta
Gabriel Gierina, Glion, co-presidenta
Bischof Hélène, Ladir
Häller Stillhard Verena, Glion
Tschuor Gieri Martin, Rueun

Delegadas e delegai SPITEX Foppa

Albin Ludovic, Siat
Caduff-Giger Anita, Glion
Deplazes Ivan, Glion
Hohl Michal Karin, Castrisch

Delegadas e delegai corporaziun d'ava piarsa Foppa

Caderas Bruno, Ladir
Caduff Christian, Glion
Cajochen Ursin, Ruschein
Candrian Armin, Glion
Darms Toni, Glion
Derungs Carisch Mathilde, Glion
Gabriel Gierina, Glion
Quinter Claudio, Glion
Schmid Valentin, Glion

Cumissiu da naturalisaziun

Capeder Martin, Duvin, president
Caduff Vreni, Glion
Dalbert-Caviezel Jeannette, Luven

Cumissiu d'energia

Bundi Hanspeter, Castrisch, president
Belser Katharina, Glion
Efinger Emil, Siat
Elvedi Flavio, Glion
Ziermann Gudrun, Ruschein

Cumissiu da giuventetgna

Casanova Sarina, Glion, co-presidenta
Baruffol Luna, Ruschein, co-presidenta
Candinas Selina, Sevgein
Capaul Ivo, Rueun
Dolf Janina, Rueun
Edelmann Mario, Glion
Gurini Raphaela, Glion
Hohl Michal Karin, Castrisch
Klaiss Corsin, Ruschein
Mittner Ladina, Sevgein

Cumissiu per la promoziun da sanadad e prevenziun

Hohl Michal Karin, Castrisch, presidenta
Arpagaus Giusep, Ladir
Cadruvi Annina, Glion
Caduff Anita, Glion
Derungs Mathilda, Glion

Cumissiu per la lavur da giuventetgna Ilanz/Glion & Lumnezia

Lorez Elisabeth, Surcasti, presidenta
Hohl Michal Karin, Castrisch
Meier Bernhard, Sagogn
Riedi Maria Helen, Glion

Cumissiu da cultura

Fischbacher Marianne, Glion, presidenta
Berni Jan, Castrisch
Cadonau Martina, Glion
Vonplon Ester, Castrisch
Walder Flavia, Sevgein

Pumpiers

Casaulta Gion jun., Castrisch, cumandant
Mihajlovic Radomir, Glion, vicecumandant

Prefaziun dil president communal

Uradis extremists, temperaturas da record e la luada dils glat-schers han marcat iegl onn meteorologic 2024 el Grischun. Era nossa vischnaunca ei buca vegnida schanegiada diltut dallas capriolas dall'aura. Aschia ha ei dau plirs eveniments dalla natira che han occupau la vischnaunca e caschunau cuosts nunprevedi. Stadas pertuccadas ein la Via dalla Grep-pa Luven-Flond, la Via da Polacs a Rueun, la via cantunala denter Sevgein e Riein e la Via Varduz ella Val da Sum Punt ella fracziun da Duvin. Tut quels eveniments muossan che las rescas da prighels dalla natira ein carschidas buca mo en auters loghens en Svizra, mobein era en nossa vischnaunca. Ulteriuras explicaziuns en connex cun quels eveniments anfleis Vus pli tard en quei rapport administrativ (menaschis communalis).

Malgrad l'aura variabla ei iegl onn 2024 staus ella bilanza generala in bien onn per il turissem. En cumparegliaziun cun iegl onn avon han ins saviu augmentar las pernottaziuns. Era l'industria da construcziun e las interpresas artisanalas han registrau ina buna occupaziun. Medemamein sin in bien onn da fatschenta san il commerci ed il sector da survetschs mirar anavos.

Ord vesta dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion ei iegl onn 2024 staus in onn plein eveniments. Ins ha saviu concluder numerus projects e cuntinuar cun fatschentas impurtontas. Plinavon han enzacontas bialas occurrenzas enrihiu nies mintgagi.

Las fatschentas las pli impurtontas ch'ins ha saviu far avanzar iegl onn vargau ein il process da strategia, la revisiun totala dalla constituziun communal e la revisiun dalla planisaziun locala. La basa normativa per la planisaziun strategica dalla vischnaunca han ins saviu elaborar entochen la fin digl onn cun integrar las pli impurtontas gruppas en

mira dalla vischnaunca. La visiun, la missiun e las valurs dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion ein uss avon maun ed approbadas dalla suprastanza communal. Las lavurs per la revisiun totala dalla constituziun communal progredeschan medemamein. La cumissiun per la revisiun costituziunala ha terminau la stad sia lavur per ina nova constituziun communal. Igl uost 2024 han ins presentau alla populaziun dus sbozs. Suentar che la suprastanza communal ha giu deliberau els han ins approbau els per mauns dil parlament. En connex cun la revisiun dalla planisaziun locala han ins organisau iegl atun 2024 in'occurrenza d'informaziun per la populaziun e realisau l'exposiziun da cooperaziun. Las numerusas inoltraziuns dalla populaziun ston ussa vegnir deliberadas dalla suprastanza. Suentar san ins assegnar il project al parlament per concluder el.

En buna memoria vegnan a restar las festivtads «500 onns Stadi liber dallas Treis Ligias». L'entschatta zercladur ha la populaziun astgau guder durant dus gis in program variont cun til, representaziuns da teater, ina fiera hilarica e biaras autras occurrenzas el marcat vegl da Glion. Cun l'exposiziun reussida «13 x Ilanz/Glion. Cumin e cuminonza» ha il Museum Regiunal Surselva tematisau la fusiun dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion avon 10 onns. Las fotografias da nossas fracziuns ein ina regurdientscha durabla en connex cun il giubileum da 10 onns dalla fusiun dad Ilanz/Glion. Suentar in temps da construcziun da ver in onn e miez havein nus astgau inaugurar e dar avertura iegl uost alla nova Biblioteca Ilanz/Glion; ina pèdra preziosa en nies marcat vegl. Dapi iegl october sa la nova piazza d'autos da posta sin iegl areal dalla staziun vegnir duvrada per il menaschi. Era la construcziun dallas novas installaziuns P&R ei sin buna via e vegn terminada l'entschatta 2025. A Siat ella Casa Sentupada han ins mess en funcziun in niev indrez solar che producescha electricitad preziosa durant iegl unviern. Las novas piazzas da giug a Schnaus e Siat han ins saviu ventscher per gronda part. Da niev posseda Glion fermadas d'auto da posta ella Via Santeri, la Via da Scola e la Via Schlifras. Grazia a quellas han ins saviu realisar a Glion ina reit da bus local.

Preziadas lecturas, stimai lecturs, Vus veseis, ella vischnaunca dad Ilanz/Glion marscha ina massa. Jeu engraziell a tut las habitontas e tut ils habitonts che contribueschan cun lur engaschament ad ina vischnaunca dad Ilanz/Glion viva ed innovativa. Engraziell fetg agl entir persunal, allas cumissions ed allas autoritads communalas per lur engaschament nunstunclenteivel per il beinstar da nus tuttas e tuts.

Marcus Beer

Sesida dil parlament communal Ilanz / Glion ella halla da gimnastica a Pitasch.

Preziau signur president dil parlament
Stimadas parlamentarias, stimai parlamentaris

Sebasond sin art. 35 lit. e dalla constituziun communal presentein nus a Vus il rapport administrativ ed il quen annual 2024 per approvaziun. Part dil quen annual fa era il quen annual dil providiment d'ava Gruob.

Legislativa

Votaziuns ed elecziuns

Igl onn 2024 han ins clamau la populaziun quater gadas all'urna. Sin plaun naziunal han las votantas ed ils votants priu posiziun arisguard dudisch projects. Ei ha dau ina votaziun cantunala en connex cun la construcziun nova dil center d'instrucziun dalla protecziun civila Meiersboda a Churwalden.

Sin plaun communal han las votantas ed ils votants priu posiziun arisguard dus projects. Ils 3 da matg 2024 han ins approbau la revisiun dils statuts (cumposiziun dalla supras-tonza) dalla Corporaziun dallas vischnauncas concessiunarias dallas Ovras electricas Zervreila SA. Ils 9 da zercladur 2024 han ins refusau la damonda dallas Ovras electricas Zervreila SA (OEZ) per ina renovaziun dalla concessiun.

Parlament communal

Il parlament communal sut la direcziun da Daniel Candinas ei seradunau igl onn da rapport per sis sesidas. La sesida dils 11 da settember 2024 ha giu liug a Pitasch. L'uniun da dunnas Fontanivas ha surviu in aperitiv gustus.

La porta veglia tier la baselgia ed il santeri a Duvin.

Suprastonza communal

Igl onn da rapport ei la suprastonza communal s’entupa da per 16 sesidas ordinarias. La fin da schaner ei ella sera-dunada per ina sesida extraordinaria per discutir la situa-zion finanziaia dalla vischnaunca e per eruir pusseivladads d’agir en vesta all’incumbensa da spargnar ch’il parlament communal ha annunziau. Ils motivs per quella debatta da spargnar ein stai principalmein ils cuosts explondents el sector da sanadad, en special ils gronds deficits dil Spital regional Surselva. A caschun da quella sesida ha la su-prastonza communal decidiu da far avanza la realisazi-un dalla strategia d’immobillas cun la vendita d’immobillas che vegnan buca duvradas e che caschunan aults cuosts da manteniment. Sche necessari duein immobillas buca duvra-das vegnir cedidas en dretg da construcziun a persunas pri-vatas interessadas per la valorisaziun. Tut las menadras ed ils menaders da partiziuns han plinavon survegnu l’incum-bensa d’examinar il potenzial da spargn dallas structuradas e dils process da menaschi. Il resultat dil quen annual 2023 ei lu staus considerablamein megliers che spitgau, aschia che mesiras da spargn immediatas ein buca pli stadas urgentas. Miez settember ei la suprastonza sefatschentada durant in entir gi cun il preventiv 2025.

- La fin dil onn 2024 ein las suandontas incumbensas sur-dadas dil parlament aunc pendentas:
- incumbensa Frei (2022) pertuccont in catalog da mesiras per la commercialisaziun ed igl augment dall’attractivitat dalla vischnaunca da domicil dad Ilanz/Glion cun sias fracziuns
 - incumbensa Bianchi (2023) pertuccont examinaziun ed adattaziun dalla finanziaziun dil bogh aviert Ilanz/Glion
 - incumbensa Quinter (cumissiun da finanzas; 2024) pertuc-cont l’elaboraziun d’in program da spargn e d’efficienza arisguard ils cuosts cun in catalog da mesiras
 - incumbensa Elvedi (2024) pertuccont la midada dils arte-chels 22 e 47 digl uorden da gestiun dil parlament com-munal dad Ilanz/Glion (menar in protocol da votaziun)
 - incumbensa Candinas (2024) pertuccont la realisaziun da radunonzas communalas d’informaziun

Survesta dallas expensas

Tenor art. 40 dalla constituziun communal ei la suprastonza cumpetenta da decider davart expensas buca budgetadas entochen 200 000 francs, en total 500 000 francs ad onn. Igl onn 2024 ha la suprastonza communal concludiu las suandontas expensas buca budgetadas:

Cuosts fasa IV Reit da sanadad Surselva	12'926
Contribuziun per la tabla d'honor «Städtlauf»	2'000
Augment dalla contribuziun per «Ceremonia 2024»	10'000
Contribuziun per construir in niev stan da sittar SV Tir Obersaxen Mundaun	500
Planisaziun dil spazi da scola offerta supplementara	11'675
Augment pertschien da plazzas administraziun communal	11'018
Creaziun d'in Corporate Design Manual	3'000
Lingias da fibras da veider per la biblioteca	9'729
Process da strategia 2024	15'000
Contribuziun per il pumptrack a Glion	55'000
Remplazzament d'in bloc d'alimentaziun dall'illuminaziun publica a Castrisch	23'000
Suosta piazza da giug a Schnaus	68'000
Cumpra equipament da salvament pendiculara Pardi-Signina a Riein	17'000
Contribuziun per renovar l'illuminaziun dalla piazza da tennis a Glion	25'000
Expensas supplementaras per promover projects culturals	3'940
Cumpra d'in niev bus da scola	100'000
Total expensas concludidas dalla suprastonza	367'788

Finanzas

Valetaziun generala

Cun in gudogn annual da rodund 590'000 francs siara il quen annual 2024 cun in resultat bia meglier ch'il minus budgetau da 924'400 francs. Il cashflow munta a rodund 4.7 miu. francs ed ei aschia il pli ault dapi la fusiun dalla vischnaunca igl onn 2014. Aschia han las investiziuns netas da 3.5 miu. francs saviu vegnir finanzadas per rodund 135 pertschien cun agens mieds. La media dil grad d'atgna finanziaziun dils onns 2015 entochen 2024 importa rodund 89 pertschien. Il grad d'autofinanziaziun dils davos tschun onns munta a 101 pertschien.

Ei dat dus motivs principals per la differenza positiva arisguard il deficit budgetau. D'ina vart il recav dall'energia da participaziun dallas Ovras electricas Zervreila SA (OEZ). La vischnaunca dad Ilanz/Glion ei participada cun 5.1 pertschien all'energia da concessiun via la corporaziun dallas vischnauncas concessiunaras dallas OEZ. Grazia alla fetg buna producciun dad en total 107.2 miu. uras kilowat ed ils prezis d'energia medemamein fetg aults seresulta in recav total dad 1'011'000 francs per igl onn 2024. Sco recav total han ins giu budgetau 450'000 francs. En in onn da producciun ordinari sco per exempel igl onn 2020 importa la producciun ver 75 miu. uras kilowat ed il recav, sin fundament dils prezis d'energia pli bass, mo gest 60'000 francs. Il secund motiv principal ei la nova valetaziun dallas immobilias ella facultad finanziaria dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion entras igl Uffeci per la valetaziun d'immobilias dil Grischun. Sin fundament dalla nova taxaziun resorta in gudogn da valetaziun unic da quasi 2 miu. francs.

Il bien resultat duei vegnir duvraus per prefinanziar grondas investiziuns vegnentas e per rinforzar l'autofinanziaziun futura. Cun presentar la contabilitad vegn la suprastanza communal a proponer al parlament communal da deliberar ina prefinanziaziun da 2 miu. francs per sanar la casa da scola da Castrisch. La prefinanziaziun fatga igl onn 2020 ell'altezia da 2 miu. francs per las investiziuns sin igl areal dalla staziun vegn per l'emprema ga sligiada 2024 e meina ad in'optimaziun dil gudogn annual per 50'000 francs (2 miu. francs dividi tras ils 40 onns che l'amortisaziun cuozga).

Il resultat total dallas taglias communalas ordinarias (taglias sin las entradas e sin la facultad dallas personas naturalas, taglias da fontauna sco era taglias sin il gudogn e taglias sin il capital da personas giuridicas) ei cun in import total da 12.2 miu. francs ver 1.6 pertschien sur il resultat total digl onn 2023.

Las taglias specialas cun taglias sin immobilias, taglias sin il gudogn tras la vendita da beins immobiliars, taglias sin la midada da maun, taglias sin l'ierta e taglias sin donaziuns, taglias da tgauns, taxas per promover il turissem e taxas da

hosps ein cun in recav total da 3.8 miu. francs ella media dils davos onns. Las novas valetaziuns d'ina part dallas immobilias dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion han aunc negin effect per il recav dallas taglias sin immobilias igl onn 2024.

Il resultat brut concernent la sparta finanzas cun ina summa da 23.3 miu. francs contonscha ina nova valeta maximala dapi la fusiun dalla vischnaunca. Budgetau per igl onn 2024 era in resultat da 20.5 miu. francs. Contribuiu a quei fatg han en emprema lingia il recav dall'ulivaziun da finanzas e dallas grevezias dil cantun Grischun, ils aults gudogns dils tscheins d'ava dallas ovras electricas ed igl effect singular dalla valeta dil marcau adattada dad immobilias dalla facultad finanziaria. Da menziunar ei che l'ulivaziun dallas grevezias da scola da ver 356'000 francs ei aunc vegnida budgetada el preventiv 2024 sut la sparta scola. El quen da gudogn e sperdita 2024 ei ella vegnida cudischada ella sparta finanzas.

Las expensas nettas da ver 4 miu. francs ella sparta sanadad ein quasi 0.8 miu. francs pli aultas ch'il budget per igl onn 2024 e prest 0.4 miu. francs sur las expensas nettas digl onn 2023. Las expensas als spitals ein s'augmentadas per rodund 227'000 francs, quellas allas casas d'attempai e da tgira ein carschidas per ver 369'000 francs. Ils cuosts per la tgira ambulonta da personas malsaunas (purschidas da spitex) perencunter ein sereduci per circa 202'000 francs.

Igl onn da rapport 2024 ein ils cuosts nets per la segirtad sociala carschi, cumparegliau cun igl onn 2023, per ver 108'000 francs. Ils cuosts nets ein s'augmentai surtut pervia dallas contribuziuns pli aultas al survetsch social cantunal.

Cumparegliau cun il quen annual 2023 ein ils cuosts nets ella sparta traffic carschi per circa 190'000 francs. Per l'ina pervia dallas amortisaziuns pli aultas per las vias, per l'autra pervia dils cuosts pli aults per mantener las vias forestalas, per exempel la sbuada dalla Via da Polacs a Rueun.

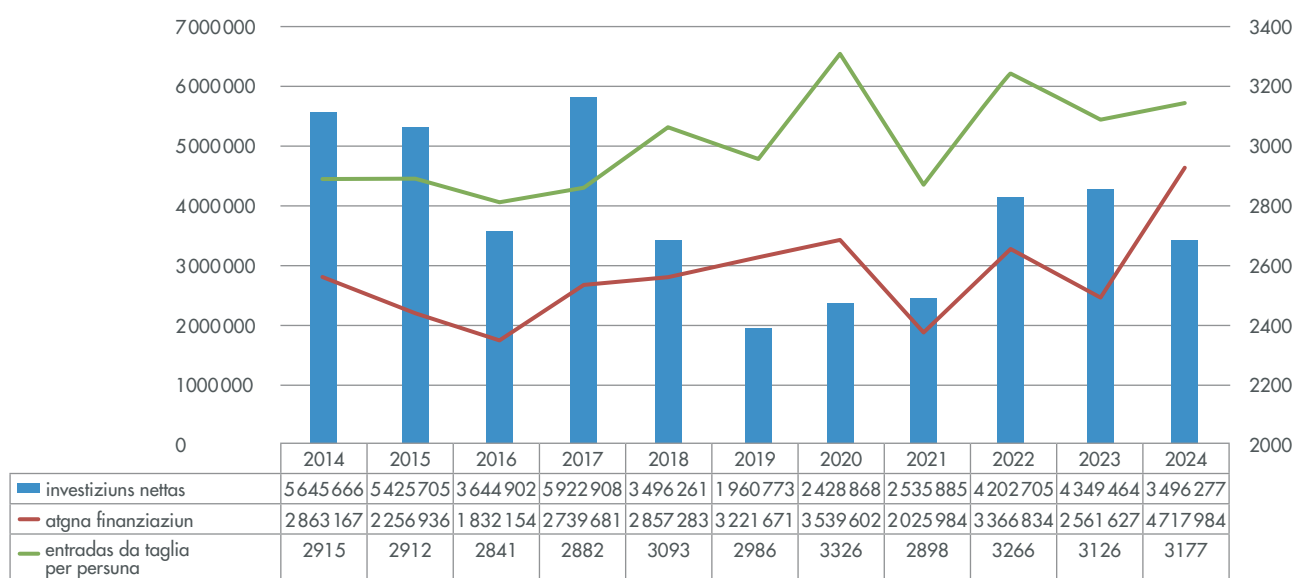
Grazia ad in resultat dil menaschi forestal ch'ei danovamein staus fetg buns ed alla vendita excellenta dall'energia da concessiun e dall'indemnisaziun d'utilisaziun d'energia han ins schizun saviu realisar in gudogn net da rodund 677'000 francs ella sparta economia publica.

Dallas expensas budgetadas da 5.4 miu. francs el quen d'investiziun han 4.7 miu. francs saviu vegnir realisadas. Ella sparta provediment d'ava han las investiziuns saviu vegnir realisadas mo per part igl onn 2024, surtut en connex cun il reservuar da Castrisch. Ellas entradas d'investiziun ein las taxas da colligiazion per ava ed avas piarsas stadas claramain pli aultas che budgetau. El quen d'investiziun vegn presentada in'investiziun netta da ver 3.5 miu. francs. Las investiziuns nettas realisadas da 4.7 miu. francs vegnan smiuidas pervia dil transferiment dallas cumparts vid la societad da construcziun Grüneck ella valeta dad 1.2 miu. francs naven dalla facultad administrativa alla facultad finanziaria.

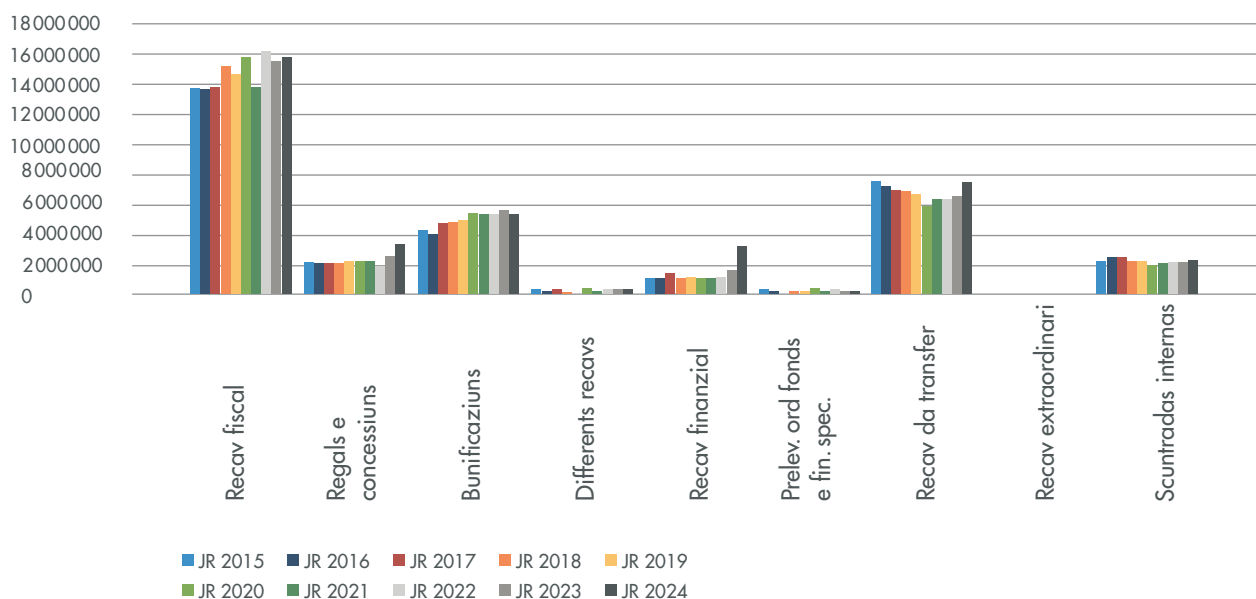

Il center dil vitg idillic da Duvin.

Quen da finanziaziun 2014–2024 (2014 senza contribuziuns da promoziun)

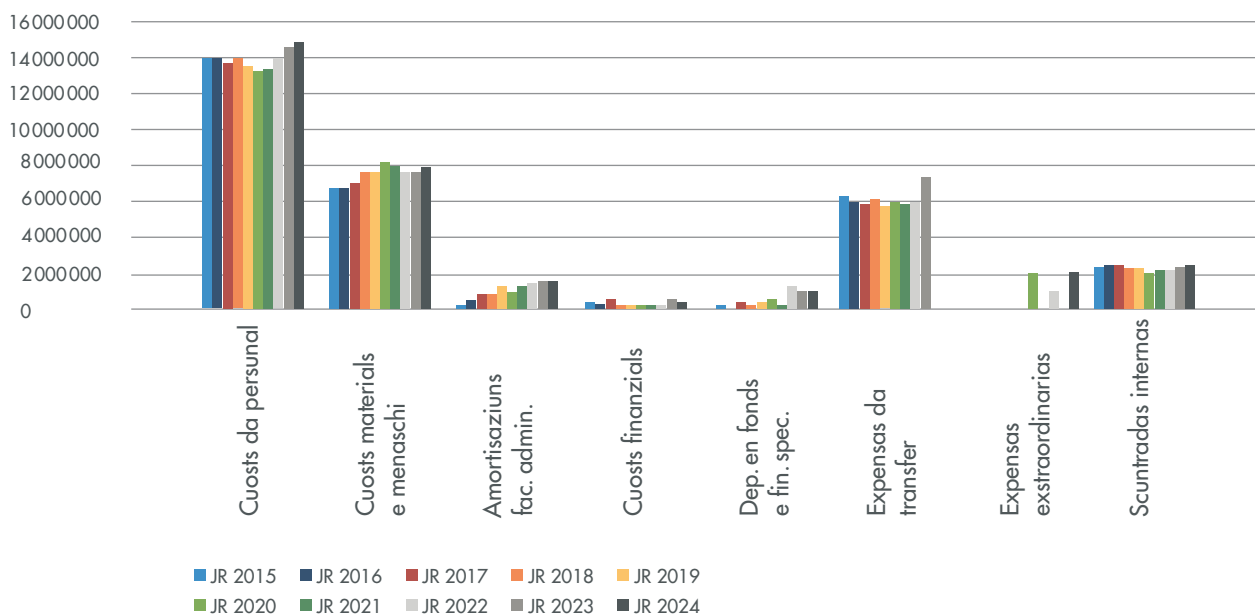

Svilup dils recavs 2015–2024

Tier ils recavs totals ha saviu vegnir registrau igl onn 2024 en cumparegliaziun cun igl onn 2023 (35.1 miu. francs) in augment da rodund 3.4 miu. francs sin 38.5 miu. francs.

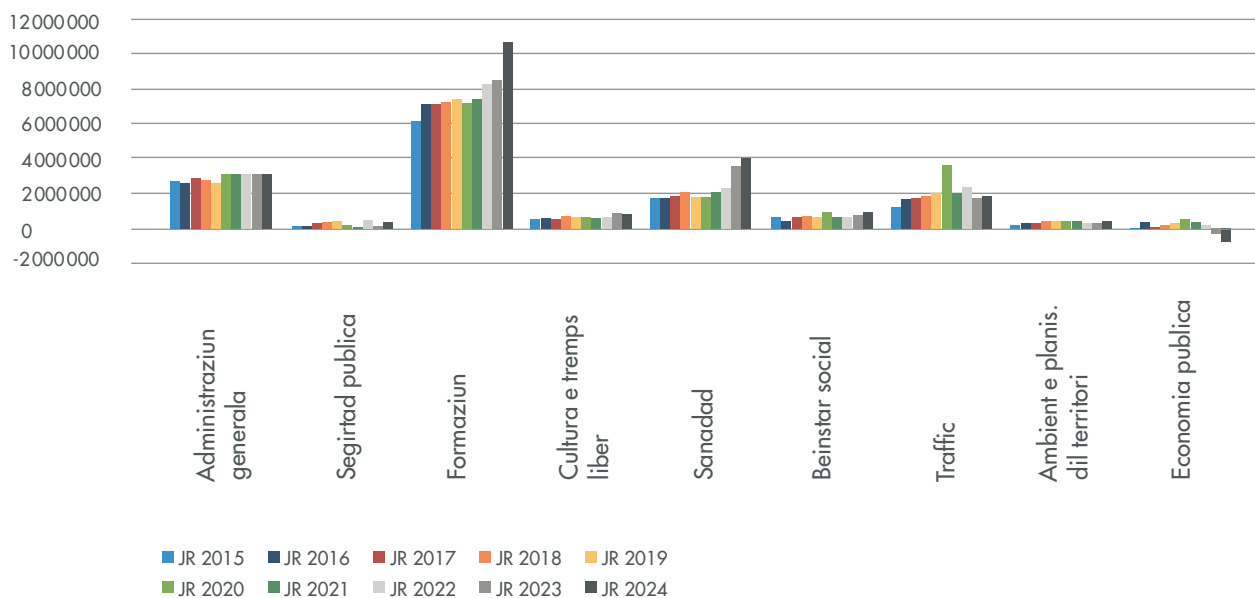
Svilup dils cuosts 2015–2024

Ils cuosts da persunal totals ein carschi igl onn 2024 per rond in pertschien. Las pagas dil persunal d'administraziun e da menaschi sco era quellas dallas persunas d'instrucziun ein s'augmentadas per dus pertschien. Il motiv principal ei la compensaziun dalla carischia dad 1,4 pertschien ch'ei vegni da applicada per las pagas naven digl 1. da schaner 2024.

El rom dils cuosts restonts semuossa in augment essenzial mo tier ils cuosts da transferiment. Sut ils cuosts da transferiment vegnan cudischadas tut las expensas dalla sparta sanadad. La prefinanziaziun per sanar la casa da scola a Castrisch vegn cudischada sut expensas extraordinarias.

Cuosts nets tenor spartas, cumparegliaziun dils onns 2015–2024

Tut en tut ein ils cuosts nets dall'administraziun generala stai quasi tuttina dapi tschun onns. Sut la sparta formaziun vegn cudischada la prefinanziaziun da 2 miu. francs per sanar la casa da scola da Castrisch.

Planisaziun da finanzas 2027–2031

La planisaziun da finanzas gida a contemplar a media vosta las damondas finanzialas d’ina vischnaunca. Ei va per rispunder alla damonda centrala: Co san ins contonscher quei ch’ei il meglier per la societad dad oz senza surdar allas proximas generaziuns buordis nungustificai?

Per la perioda da planisaziun 2027–2031, ch’il plan da finanzas cumpeggia, metta la suprastanza communal arisguard ils projects pli gronds – ultra dalle renovaziuns currentas dall’infrastructura da basa e dils vehichels – las suandontas prioritads:

- renovar la piazza dalla staziun a Glion
- crear ina via da pedunzs per la Via da Ladir (Via da Ruschein) a Glion
- renovar las ovras da meglieraziun a Riein
- sanar completamein il complex da scola a Castrisch
- sanar la punt dil Rein a Glion

La planisaziun d’investiziun vegn actualisada el decuors digl onn 2025 e presentada da niev al parlament communal alla sesida dil parlament dils 26 da november 2025.

Per la proxima perioda da planisaziun 2032–2034 resultan ord vosta actuala ils suandonts projects d’investiziun pli gronds:

- construcziun d’in luvratori communal cumbinau (pumpiers e menaschis communal)
- sanar la casa cumin a Glion (fatschada, tecnica da casa, energia)
- sanar en etappas il complex da scola a Glion
- sanar il bogn aviert Ilanz/Glion (davosa sanaziun totala 1996/1997)
- realisar en etappas il project general da provediment d’aua (PGPA) per igl entir territori communal

La vischnaunca spetgan grondas sfidas. Ei vala da mantener cun premura l’infrastructura existenta e da metter a disposiziun ils mieds corrispundents.

Taxa da hosps e cuosts per il turissem

Las entradas dalle taxas da hosps han muntau igl onn 2024 a 496'000 francs. Da quellas ein 297'600 francs i en favur dall’organisaziun turistica Surselva Turissem SA, 198'400

francs ein restai alla vischnaunca per finanziair incumbensas communalas el sector turistic. Sutvast suonda ina survesta dalle expensas communalas las pli impurtontas el sector turistic (ils imports ein arrundai):

Occurrenz ed eveniments	34'000
Manteniment dils stabiliments turistics incl. sendas da viandar	79'000
Amortisaziuns dils stabiliments turistics	13'000
Pagas dil persunal d’administraziun	38'000
Cuosts da persunal intern	253'000
Cuosts totals	417'000

Tenor il preventiv 2024 impunda la Surselva Turissem SA las entradas dalle taxas da hosps sco suonda:

Svilup da projects	14'480
Carta da hosps ed events per possessurs da secundas habitaziuns	28'900
Occurrenz	18'200
Reit / management da reclamaziuns	700
Programs per hosps	14'000
Communicaziun al liug / app	36'000
Cuosts da persunal	216'250
Expensas per localitads	28'400
Manteniment / segiradas / energia	4'320
Cuosts d’administraziun e d’informatica	25'300
Amortisaziuns, ulteriuras expensas	2'200
Total	388'750

Il quen annual 2024 dalla Surselva Turissem SA ei aunc buc avon maun, perquei sa il diever definitiv dils daners dalle taxas da hosps aunc buca vegnir presentaus.

Ultra da quei finanziaescha la vischnaunca mintg’onn purschidas ch’eiin buca directamein allocadas al sector turistic, che vegnan denton savens duvradas da hosps e che contribueschan all’attractivitaad turistica dalla vischnaunca:

Survista dalle expensas per attracziuns turisticas 2020–2024

Onn	2020	2021	2022	2023	2024
Contribuziuns a museums regional	66'000	63'000	72'000	80'000	71'000
Deficit dalla Biblioteca Ilanz/Glion					63'000
Contribuziun al Cinema sil Plaz	20'000	10'000	20'000	20'000	20'000
Contribuziuns alla cultura	33'000	32'000	51'000	85'000	105'000
Deficit dil bogn aviert Ilanz/Glion	346'000	309'000	178'000	342'000	304'000
Contribuziuns als implonts da temps liber / temps liber	176'000	100'000	182'000	172'000	88'000
Total	641'000	514'000	503'000	699'000	651'000

Canzlia

Fatgs da persunal

La vischnaunca dad Ilanz/Glion occupescha ver 80 emploiadas ed emploiats (senza persunas d'instrucziun) ed ei ina patruna attractiva e moderna ella regiun. Las incumbensas dils fatgs da persunal cumpeglian numerusas lavurs che tonschan dalla recrutaziun dil persunal sur il svilup dil persunal, digl accumpignament dil persunal tochen tier l'extrada dallas collaboraturas e dils collaboraturs. Vitier vegn l'administraziun dil persunal cun pagas e contribuziuns allas assicuranzas socialas. Per saver ademplir il meglier pusseivel il mandat administrativ, emprovan las persunas responsablas d'optimar e sviluppar continuadamein il persunal.

Giubileums da lavur

- 30 onns Robinson Christina, persuna per schubergiar
- 20 onns Schmid Christina, persuna per schubergiar
- 15 onns Arpagaus Ursin, menader contabilitad
Bearth Tania, referendaria taglias
Cheikh Abdellaziz, meinagestiu bogn aviert
- 10 onns Cadalbert Anton, menader provediment d'ava
Camenisch Guido, menader gruppa communal
Carello Anna Maria, persuna per schubergiar
Christoffel Clemens, menader gruppa communal
- 5 onns Bearth Katrin, secretariat da scola
Casanova Marco, menader menaschis communal
Derungs Maria Fidelia, persuna per schubergiar
Mayer Christian, pedel

Pensiunament

31-05-2024 Carigiet Norbert, menader menaschis technics

Extradas

- 29-02-2024 Bertschi René, survigilader dalla serenera
- 30-04-2024 Reithaar Inge, referendaria fatgs da persunal
- 31-05-2024 Cadalbert Adrian, luvrer communal
- 31-05-2024 Roth Tobias, capobostger
- 30-06-2024 Epp Rita, referendaria secretariat planisaziun e construcziun
- 31-07-2024 Dietrich Silvio, meinascola
- 31-07-2024 Riedi Maria Helen, referendaria immobilias

Entradas

- 01-01-2024 Jäggi Tanja, referendaria secretariat uffeci da baghegiar
- 15-01-2024 Vinzens Samuel, survigilader dalla serenera
- 01-05-2024 Walder Marcus, menader menaschis technics
- 01-06-2024 Cadalbert Jan, luvrer communal
- 01-06-2024 Wehrli Corsin, bostger
- 01-09-2024 Jäger Joelle, referendaria immobilias
- 01-09-2024 Peng Nina, referendaria secretariat planisaziun e construcziun

Emprendistas ed emprendists

Specialist per il manteniment dil menaschi AFQ
Bearth Dario, 01-08-2022 – 31-07-2025
Camenisch Noah, 01-08-2022 – 31-07-2025

Bostger AFQ

Arpagaus Elia, 01-08-2022 – 31-07-2025
Bundi Nino, 01-08-2024 – 31-07-2027

Commercianta/commerciant AFQ

Jäger Joelle, 01-08-2021 – 31-07-2024
Kreuz Nina, 01-08-2021 – 31-07-2024
Berther Clelia Maria, 01-08-2023 – 31-07-2026
Murer Lian-Mattia, 01-08-2024 – 31-07-2027

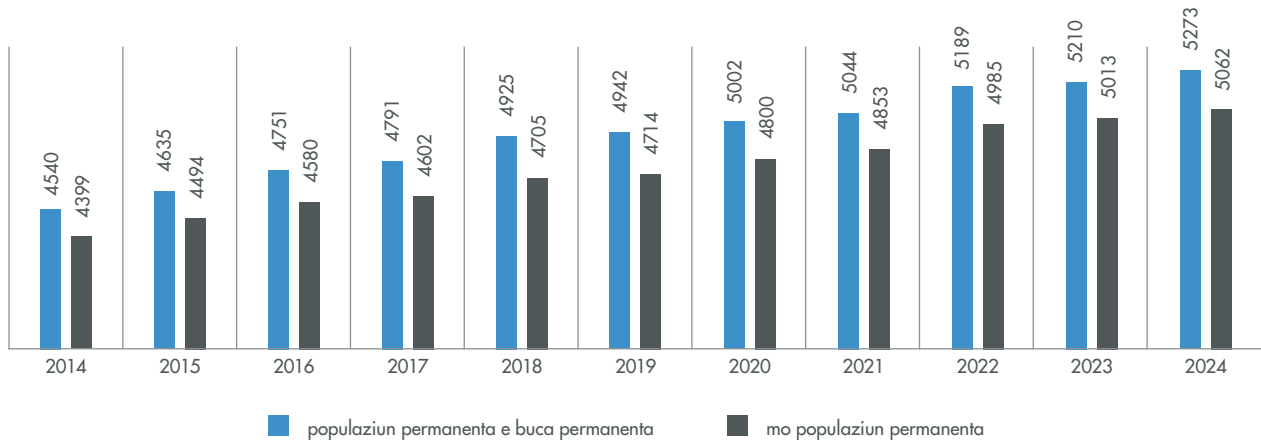

Controlla da habitonts

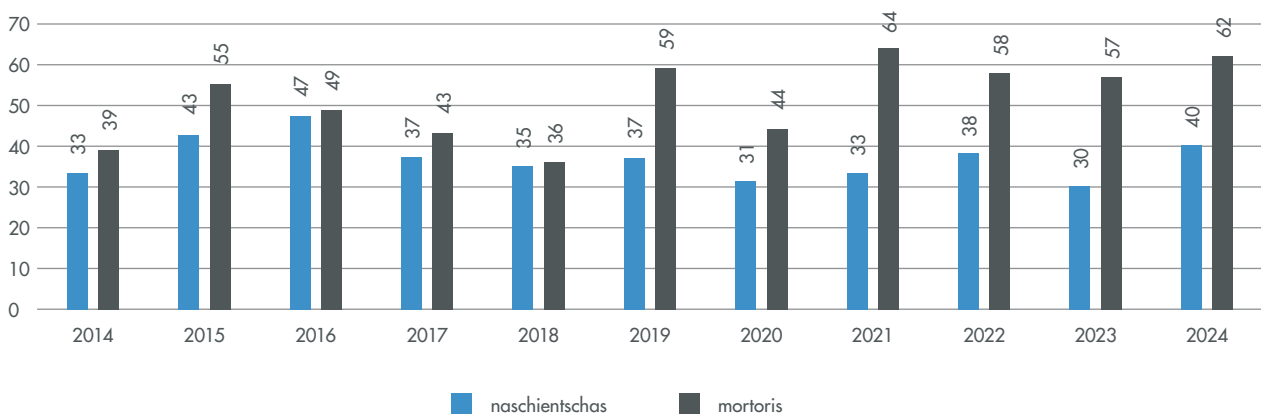
Il 31 da december 2024 dumbrava la vischnaunca dad Ilanz/Glion ina populaziun permanenta da 5062 habitonts e habitonts. La quota da jastras e jasters importava 20,38 pertschien. Il diember da persunas che vivevan ad Ilanz/Glion sco dimorantas e dimorants durant l'jamna, dimorantas e dimorants temporars, cunfinarias e cunfinaris, persunas

admessas provisoriamein, requirentas e requirents d'asil e persunas cun basegns da protecziun muntava il 31 da december 2024 a 243 persunas. Persunas admessas provisoriamein e requirentas e requirents d'asil (persunas el process d'asil) cun ina dimora totala da silmeins dudisch meins valan sco populaziun permanenta.

Svilup dalla populaziun permanenta e buca permanenta dapi igl onn 2014

Naschientschas e mortoris dapi la fusiun da vischnauncas

Uorden public e segirtad

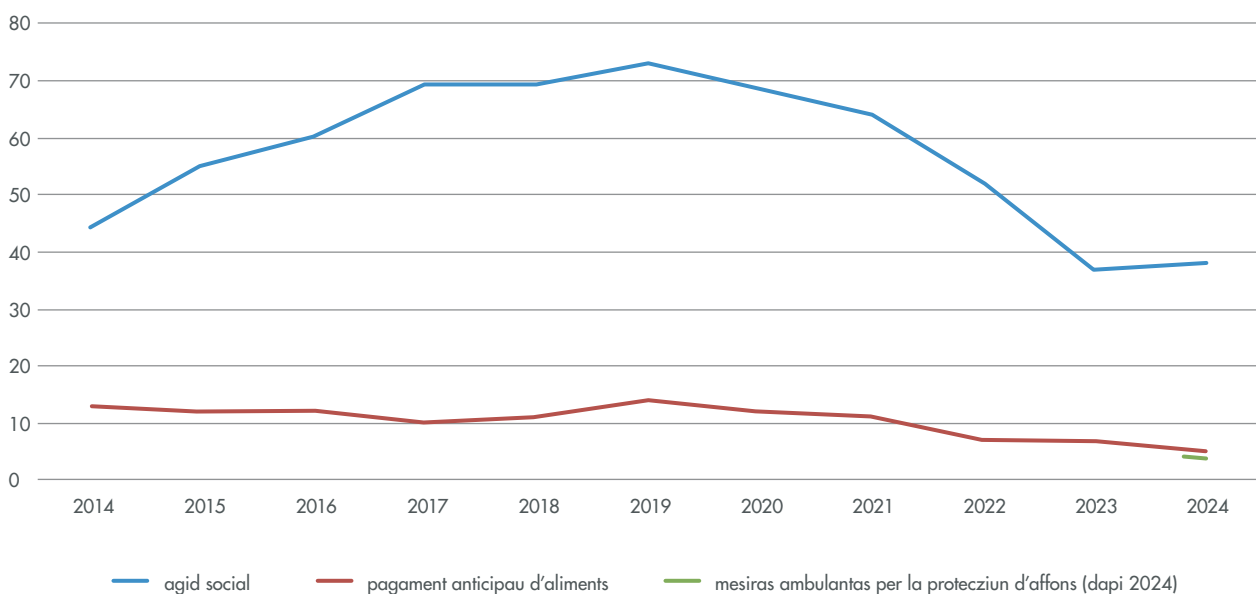
La polizia communal ha l'incumbensa da procurar ella vischnaunca per ruas, segirtad ed uorden. En quei connex collaborescha ella stretgamein cun la Sprecher Security GmbH da Tumein.

Agid social

Il diember dils cass d'agid social ei vinavon stabils. Igl ei buca da constatar in augment dils cass. Las gruppas da resca ein strusch semidadas ils davos onns: las persunas senza ina scolaziun postobligatoria, affons, persunas jas-tras, famiglias cun in genitur sco era persunas che vivan sulettas han ina resca pli gronda da stuer retrer prestaziuns finanzialas.

Ils cass dallas mesiras ambulantas per la protecziun d'affons (accumpignament pedagogic-social da famiglia) ein s'augmentai ed igl ei da quintar ch'els creschien vinavon. Medemamein eis ei da quintar ch'ei detti adina dapli cass, nua ch'ei vala da far pagamenti anticipai per persunas che vivan en casas da tgira e che han facultads ligiadas en fuorma dad immobilias. Quellas prestaziuns anticipadas ston denton vegnir restituidas dil tuttafatg (vendida dall'immobilia ni restituziun entras las persunas cun dretg d'ierta), aschia ch'ei dat negins cuosts per la vischnaunca.

Svilup dils cass d'agid social da 2014 tochen 2024

Cultura, gioventetgna e temps liber

Cumissiu da cultura

Bia damondas da sustegn per la promoziun dalla cultura
Tenor ils resuns dallas uniuns vegn la promoziun d'uniuns, ch'ei vegnida introducida cun la lescha per promover la cultura, schazegiada fermamein. Il sustegn finanziel ei ina renconuschientscha dalla lavur d'uniuns prestada ed augmenta il diember d'activitads ellas fracziuns. Igl onn 2024 ha la cumissiu da cultura survegniu 44 damondas da sustegn per projects culturals. Ella ha approbau 21 projects e refusau 23 projects. Il budget per promover projects culturals da 60 000 francs ei vegnius surpassaus per 3940 francs.

Las artistas ed ils artists dad Illanz/Glion vegnan percepi egl entir cantun

La cumissiu da cultura fa persenn cun gronda satisfacziun che las lavurs dallas artistas e dils artists ch'ei vegnidas sustenidas dalla promoziun dalla cultura communal anflan renconuschientscha sin plaun cantunal. La teatrista e musicista Sara Calörtscher ei vegnida nominada per il tetel «Grischuna digl onn» ed ha aschia retschert ina plattform preziosa. Las ovras da Delia Sulser e Fadri Cadonau han anflau buna accoglientscha ell'exposiziun annuala dallas artistas grischunas e dils artists grischuns. Cadonau ha ultra da quei survegniu il Premi d'art grischun. En consequenza ha el astgau realisar in'exposiziun individuala el Museum d'art dil Grischun. La promoziun communal sa arver portas per impurtants pass da svilup. Ina menziun speciala survegn era il bien rapport ch'ins ha saviu leger el magazin dalla vischnaunca «Einmal13».

«Fueina da cultura – Kulturschmiede»

Ils 9 da november 2024 ha la «Fueina da cultura – Kulturschmiede 24» giu liug el Cinema sil Platz. Ella ei sededicada

agl «art visual» ed en special al tema «dapli visibladad per artistas ed artists e lur lavur». Duront las meisas rondas han ins discurre davart luvratoris, ateliers e locals d'exposiziun. Grazia alla preschientscha dil persunal dil post da survetsch immobilias han ins directamein saviu dar sclariments. Surselva Turissem ha presentau l'idea da schaffir ina banca da datas digitala per artistas ed artists en siu perimeter. Ina gruppa da lavur ha presentau il stadi dallas lavurs per ina galleria ella Städtlistrasse 3 a Glion. Duront la discussiun da podi ei la strategia dil spazi cultural dil marcap da Cuera vegnida explicada. Varga curonta persunas ein stadas dalla partida, denter auter era il president communal, il president dil parlament ed ulteriurs commembers dil parlament.

*Marianne Fischbacher,
presidenta dalla cumissiu da cultura*

500 onns Stadi liber dallas Treis Ligias

Sut il motto «Far punts e scuvierer comunablaimein la historia» ha Illanz/Glion festivau igl 1. ed ils 2 da zercladur 2024 in bundstag – pia ina dieta federala – tenor la tradiziun, e quei enramau d'in vast program da fiasta. Igl ei stav igl emper bundstag dalla historia moderna dil Grischun.

Il bundstag era l'istanza suprema che secumponeva dils treis caus-ligia – dil «landrehter» dalla Ligia Grischa, dil «bundspresident» dalla Ligia dalla Cadi e dil «bundslandamma» dalla Ligia dallas Diesch Dertgiras – sco era da varga 60 deputai dallas vischnauncas dil Stadi liber. Suentier beinvegnis festivs vegneva per part discutau, debattau e votau duront gis ni perfin jamnas.

Glion era sper Cuera e Tavau in dils loghens da reuniun principals dils deputai ed ultra da quei il liug da fundaziun dil Stadi liber e la capitala dalla Ligia Grischa. Cun il

bundstag a Glion digl 1. e dils 2 da zercladur 2024 han ils bundstags digl onn da giubileum entschiet.

Il program dil bundstag ha entschiet sonda, igl 1. da zercladur 2024 allas 10.30, cun in til festiv. Quei til ha meinau dalla staziun alla Piazza Sontga Margreta ed ei vegnius formaus dalla Musica da Glion, da scolaras e scolars e da hosps d'honor. Ultra dalla gronda fiasta populara, d'ina exposiziun speciala el Museum Regional Surselva e da visetas guidadas ellas casas patrizianas aviartas, ha in program variont spitgau las visitadras ed ils visitaders el marcau da Glion. Ina fiera historica plein veta cun artists, vegl artisanadi, giugs da mercenaris ed in'ustria da fiasta ha divertiu giuven e vegl.

L'inscenaziun el liber «Il Mercenario» ha tematisau a moda divertenta, co che 3000 mercenaris grischuns ein i per la Frontscha ell'uiara da Siena, e quei sunter ina gronda fiasta per l'alleanza militara cun la Frontscha a Glion (ils 17 da fenadur 1549). Ella battaglia da Marciano han els lu denton subiù ina terrada dolorusa. Per saver magunar la catastrofa ha ei duvrau culponts. Il toc da teater ei vegnius screts da Susan Rupp e David Flepp aposta per il bundstag da Glion e vegnius presentaus el curtgin dil Museum Regional Surselva.

extract ord vilan24 online dils 22 da matg 2024

Plaid festiv al Bundstag a Glion.

Inauguraziun dalla nova Biblioteca dad Ilanz/Glion

La Biblioteca Ilanz/Glion se presenta en in niv vestgiu. Ella ei vegnida inaugurada ufficialmein ils 10 d'ost 2024 durant il «Städtlifest» cun in gi dallas portas aviatas. La populaziun ha survegniu la caschun d'inspectar la nova biblioteca communal e biblioteca da scola moderna.

La biblioteca nova sesanfla amiez il marcau vegl da Glion. Ella Casa Arpagaus – in baghetg dil 17avel tschen-taner – luvra van pli baul fravis e picturs, oz san ins sfundrar cheu el mund dils cudischs. La renovaziun ei vegnida fatga en stretga collaboraziun cun la tgira da monuments dil cantun Grischun. Ins ha dau gronda peisa al manteniment dalla structura dil baghetg oriunda ed alla regionalitad. Per las lavurs da renovaziun han ins duvrau ver in onn e miez.

La biblioteca nova empermetta ina gronda elecziun da litteratura per fans da cudischs en mintga vegliadetgna. Ella s'extenda sur duas alzadas e porscha duas ga e miez dapli plaz che avon ed ei vegnida concepida cun l'idea da crear differents spazis da sentupada e da retratga per scolaras e scolaras ed en general per tut ils magliacudischs. Las localitads duein envidar persunas da tut las vegliadetgnas da sefermar e guder litteratura varionta. El plaunterren sesanfla ina localitad endrizzada specialmein per affons. El plau sura anflan giuvenils naven da 10 onns ina purschida litterara adattada per els.

Ina novaziun tut speciala ei il sistem dad open library. Grazia a quei sistem eis ei pusseivel da visitar la biblioteca era ordeifer ils temps d'avertura ufficials. Cun in abbonament corrispundent ed in badge sa la clientella duvra las localitads ch'ein equipadas cun WLAN e computers era sco liug per emprender e luvra ni per far retschercas dallas 07.00 tochen las 21.00. Cudischs e medias san ins empristar e returnar independentamein dallas uras d'avertura. La Biblioteca Ilanz/Glion ei in da plirs projects che augmentan l'atractivitad e dattan veta al marcau vegl da Glion.

Il spazi avon la Biblioteca Ilanz/Glion.

Las localitads envidan da sefermar.

Il spazi per affons.

Premi REUNIUN 2024

Cun il Premi REUNIUN vul la suprastanza communal honrar lavur voluntara e lavur d'uniuns ella vischnaunca dad Ilanz/Glion ed aschia promover la cunschianza per la lavur voluntara. Il premi vegn surdaus mintga dus onns per regla durant il «Städtlifest» a Glion. Per il Premi REUNIUN 2024 ein las suandantas uniuns e gruppaziuns stadas nominadas:

- Chor mischedau Rueun-Siat
- Fundaziun Ruina da Frundsberg
- gruppa da caltschiel Pfrundhaus
- uniun «a Glion»
- uniun Coworking 7130

Il Premi REUNIUN 2024 ei vegnius surdaus el rom dil «Städtlifest» all'uniun «a Glion». L'uniun ei vegnida fundada cun igl intent da rinforzar il spert da cuminonza ella vischnaunca dad Ilanz/Glion cun projects ed ideas innovativas els secturs sport, cultura e temps liber. Ils dus premis da renconuschientscha han la Fundaziun Ruina da Frundsberg e la gruppa da caltschiel Pfrundhaus survegniu.

Il «Premi REUNIUN 2024» ha anflau siu plaz.

Ils victurs dil «Premi REUNIUN 2024».

Il secund Städtlilaf a Glion

Ils 11 da matg 2024 ei il marcau vegl da Glion staus sut l'enzenza dil sport da cuorer. La secunda ediziun dil «Städtlilaf a Glion» ha brigliau cun in record da participaziuns. 512 annunzias ha il comite d'organisaziun astgau nudar. Igl onn avon eis ei stau 470. Quei onn ein tschun differentas concurrenz stadas sin il program.

Il Städtlilaf ei vegnius aviarts dalla nova categoria «Walking». Las curridras ed ils curriders da quella categoria han absolviu tschun miglias, pia 8,34 kilometers, sin in tschancun variont. Sunter han atletas ed atlets cun in impediment cumbattiu ella categoria «For all» per la victoria. Tier las categorias d'affons, scolaras e scolars ein ils talents giuvens curri tut tenor vegliadetgna tochen quater rundas el marcau vegl da Glion speraso in grond diember d'aspecturas e d'aspectaturs, che ha motivau ellas ed els naven dalla tenda da fiasta ni digl ur dalla via.

La concurrenza cun il pli grond diember da participontas e participonts ei stada la cuorsa populara. Rodund 220 sportistas e sportists ein stai sin viadi sin la runda tras Glion. Las curridras ed ils curriders han saviu elegier, sch'els vulan cuorer duas ni quater rundas, pia quater ni otg miglias.

La davosa concurrenza ei stada la cuorsa d'eliminaziun. Ella ei stada il punct culminont dall'occurrnza. Durant maximalmein 15 rundas atras il marcau vegl ein las 18 personas che han fatg la megliera cuorsa populara da quater miglias semesiradas. Ina runda atras il marcau vegl munta a 475,3 meters. En tut ein ins pia curri 7130 meters, in omagi al numer postal da Glion. Sunter mintga runda ei la persuna la pli plauna vegnida eliminada tochen che la regina resp. il retg dil Städtlilaf ha la finala traversau la lingia d'arrivada.

Sin il crap d'honor dall'exposiziun «Schichtwechsel – La Surselva» sper la porta sura vegnan ils nums da Doris Nagel-Wallimann e dil victur digl onn avon Andreas Messer engravai en lettras dad aur. Sunter la davosa concurrenza han ins fatg fiasta e saltau sigl areal da fiasta tochen la notg dallas 2.00. Per l'uniun «Städtlilaf a Glion» ei l'occurrnza danovamein stada in success cuplein.

extract dalla communicaziun allas medias Südschweiz dils 13 da matg 2024

Affons al «Städtlilaf a Glion».

La gruppa da lavur elaborascha la basa normativa.

Svilup dalla vischnaunca

Process da strategia: elaboraziun da basas normativas (visiun, missiun, valurs)

Quei che survecha ell'economia gia dagitg sco basa per in svilup persistent e reussiu ei d'impurtonza decisiva era per instituziuns publicas – ina basa normativa. Per che Ilanz/Glion resti era egl avegnir attractiv e sesviluppeschi tenor giavisch, elaborascha la vischnaunca en collaboraziun cun l'agentura communicaziun.ch da Glion ina basa normativa cun visiun, missiun e valurs.

Per quei intent ha la vischnaunca dad Ilanz/Glion envidau l'entschatta uost 2024 representantas e representants dall'economia, dalla cultura, dalla formaziun, dil sport e dil sector dalla sanadad sco era la populaziun da separticipar alla gruppa da lavur «Basa normativa dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion». La finamira dalla gruppa da lavur ei stada da sviluppar en in process da plirs scalems la visiun, missiun e basa da valurs per la vischnaunca dad Ilanz/Glion.

Varga 20 personas engaschadas ein suandadas igl invit ed ein separticipadas miez settember 2024 agl'emprem da dus luvratoris planisai. Sut la direziun dils experts per la strategia da communicaziun.ch han ins discutau quella sera temas ed ideas impurtontas davart visiun, missiun e valurs. «Il brat ei staus ordvart animaus e constructivs – en special eis ei stau interessant da veser che las commemoras ed ils commembers dalla gruppa da lavur ein stai d'accord en biars puncts, malgrad differentas derivonzas», ha Armin Spescha, meinafatschenta da communicaziun.ch, accentuau.

Ils resultats da quei'emprem luvratori fuorman la basa per elaborar il sboz dalla basa normativa. Il secund luvratori ha giu liug il november 2024. A caschun da quella sesida da lavur han ins discutau e finalisau il sboz elaborau ella gruppa da lavur. La versiun definitiva da visiun, missiun e valurs dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion vegn presentada publicamein l'entschatta 2025.

Revisiun totala dalla constituziun communal

Il mars 2022 ha in comite lantschau in'iniziativa per ina revisiun totala dalla constituziun communal. L'iniziativa cun las suttascripziuns necessarias ei vegnida inoltrada il matg 2022

all'administraziun communal. Il fevrer 2023 ha il parlament communal tractau la damonda d'iniziativa ed ha deliberau ella cun ina cunterproposta e la recumandaziun da refusa per mauns dalla votaziun all'urna. Ils 18 da zercladur 2023 han las votantas ed ils votants approbau l'iniziativa.

Sinquei ha la suprastanza communal installau ina cumissiun per la revisiun costituziunala. Digl october 2023 entochen il zercladur 2024 ha la cumissiun elaborau dus sbozs per ina nova constituziun communal (variante cun in parlament communal reduciu/variante radunonza communal). A caschun d'ina occurrenza d'informaziun han ins presentau ils sbozs ils 22 d'uost 2024 ell'aula dalla scola a Glion alla populaziun interessada che ha era giu la caschun da far damondas. La populaziun e las gruppas d'interess las pli impurtontas han giu la pusseivladad da sefar udir en connex cun las propostas. Suentar la consultaziun ein ils sbozs repassai vegni surdai la fin da settember 2024 alla suprastanza communal per la deliberaziun per mauns dil parlament communal.

A sia sesida dils 11 da settember 2024 ha il parlament communal decidiu d'installar ina cumissiun predeliberonta che s'occupescha dalla revisiun totala dalla constituziun communal. La cumissiun da tschun personas vegn a studegiar ils dus sbozs che la cumissiun per la revisiun costituziunala ha suttamess ad ella ed a formular sias propostas per mauns dil parlament communal.

Ils 29 d'october 2024 ha la suprastanza communal tractau en ina sesida ils sbozs ed il rapport explicativ che la cumissiun per la revisiun costituziunala ha inoltrau ad ella e deliberau in messadi davart la fatschenta per mauns dil parlament communal. En convegnoentscha cun il biro dil parlament han ins surdau ils 14 da november 2024 tut ils documents ensem cun il messadi alla cumissiun parlamentara predeliberonta che ha entschiet sia lavur la fin 2024. A caschun dalla sesida dils 27 da november 2024 ha la suprastanza communal plinavon consignau al parlament per orientaziun il messadi ch'ella ha deliberau. La fatschenta ei ussa pendentia tier il parlament communal.

La scola sesanfla dapi onns en ina transformaziun permanenta, cunchei che la societad semida cuntinuadamein ed adina pli spert. Quei meina d'ina vart a sfidas fetg grondas per persunas d'instrucziun, las direcziuns da scola ed era per las vischnauncas, mo da l'autra vart era a novaziuns, meglieraziuns ed in diever pli efficient dallas resursas. Malgrad ch'ils mieds ein limitai, ein quellas investiziuns decisivas per igl avegnir dalla vischnaunca e dalla societad.

Nus savein mirar anavos sin in onn cun success e senza disletgs ed incaps pli gronds. Suentar las bunas evaluaziuns igl onn precedent ha igl inspecturat da scola saviu confirmar aunc ina ga la buna qualitat da nossa scola cun l'evaluaziun dil scalem superiur Ilanz/Glion 2024. Nossas persunas d'instrucziun ein denton cunscentas ch'ins sa buca metter ils mauns en crusch e s'engaschan fetg per optimar cuntinuadamein l'instrucziun e la convivenza scolastica.

In progress impurtant han ins contonschiu cun remplazar sin il scalem superiur il cussegl da scolars cun in parlament da scolars. Quei permetta ina colligaziun directa cun la cumissiun da giuventetgna. Plinavon han ins introduciu ellas classas in cussegl da classe per promover la participaziun dallas scolaras e dils scolars allas activitads politicas. In'extensiun da quella structura sin la primara ei gia en ponderaziun.

Il cuors davart scolaras e scolars cun ADHS e cunzun la decisiun dalla direcziun da scola da metter igl accent da perfecziunament ils onns vegnents sin la «nova autoritad» ha marcat e vegn a marcar a moda durabla l'instrucziun e nossa convivenza. La «nova autoritad» sco fuorma da menar sebas sin ina relaziun empatica e bainvulenta cun reglas claras e gronda preschientscha. In model che selai tuttavia era viver en famiglia.

Ina sfida ei vinavon la recrutaziun da scolastas e scolasts, en special el sector da personal d'instrucziun da lungatg romontsch. Denton sentan ins ina leva detensiun e nus havein saviu occupar tut las plazzas igl uost 2024. La scola Ilanz/Glion realisescha vinavon cuntinuadamein la finamira da scolar ed engaschar personal per certas scharschas sco la pedagogia curativa da scola, l'assistenza ni la direcziun da scola.

La meisa da miezgi a Rueun e Ruschein ei secumpravada. In'enquista il november 2024 ha mussau ina gronda contentientscha dallas persunas participadas. Enzacontas pintgas propostas da meglieraziun ein gia vegnidas realisadas, aschia che nus savein gir en general ch'il sistem ei reussius.

Ils transports da scolars restan ina gronda sfida. Oriundamein havevan ins planisau per il december 2024 la midada agl urari da tact e l'adattaziun dils uraris da scola. Perchei che la Viefier retica ha denton buca realisau igl urari da tact, havein nus stuiu spustar quei pass per in onn. Grazia als transports cun il bus da scola savein nus mantener ils loghens da scola. Plinavon levgeschan els il viadi da scola per ils affons che vivan giudvia e colligian il medem mument ils differents loghens da scola. Ina sfida nunprevendida ei semussada il november 2024, cura che nus havein stuiu remplazzar il bus da scola cun 14 plazs pervia da mendas gravontas. Tochen ch'il niev bus ei vegnius furnius havein nus stuiu adattar las sligiazions da transport.

Per situaziuns d'urgenza havein nus repetiu a caschun dil kickoff cun tut las persunas d'instrucziun il diever da stezzafugs e cozzas da stizzar fiugs sco era mesiras d'emprem agid. En pli eis ei vegniu demonstrau con grev ch'igl

ei da s'orientar el fem. In cordial engraziament ad Aziz Cheikh e Gion Casaulta ed ils representants dils pumpiers Ilanz/Glion che han possibilitau quei exercezi.

El sector dallas medias e l'informatica ei il niev concept da medias vegnius finalisau. Quel vegn uss integrais pass per pass el menaschi da scola. Ultra da quei ei il scalem superiur s'occupau a moda intensiva cun perfecziunaments en connex cun l'intelligenza artificiala per tener quen dallas sfidas dil mund digital ell'instrucziun ed ella orientaziun professunala. Sin la fin digl onn ha la scola stuiu midar sia cloud. Igl emprend ei quei stau fetg complicau, mo grazia ad in'avischinaziun pragmatica han ins anflau ina fetg buna sligiazion.

La midada dalla direcziun da scola da Silvio Dietrich a Gieri Tschuor ei sesplegada senza incaps. Il niev menader dalla scola, Gieri Tschuor, ei spert sevivius en sia nova rolla e meina la scola cun bia engaschament e maun professunala e segir, aschia ch'ei ha dau neginas grondas midadas ellas structuras da scola.

Per la fin digl onn ha il Cussegl grond deliberau la revisiun parziala dalla lescha da scola e dau ella en consultaziun. Las midadas planisadas cumpeglian l'assimilaziun dallas pagas dallas persunas d'instrucziun per la scoletta al nivel dalla scola primara sco era in'adattaziun generala dallas pagas dallas scolastas e dils scolasts alla media dalla Svizra Orientala. Plinavon ei prevedia ina reducziun da vegliadetgna tochen ad in pensum da 65 pertschien.

In grond engraziament a nossa direcziun da scola, a nossas persunas d'instrucziun ed a nies personal che contribueschan cun lur engaschament nunstunclenteivel e lur lavur preziosa gi per gi al manteniment da nossa scola sco liug d'emprender dinamic ed ispiront. En pli engraziein nus a tut las persunas che demuossan fidonza, capientscha e sustegn per nossa scola. La scola ei in impurtant factur per l'attraktivitad d'ina vischnaunca. Ella ei denton exponida als differents basegns da nossa societad pluralistica, aschia che tut las acturas ed ils acturs el menaschi da scola ein mintga gi dumandai da niev da preparar nossas scolaras e nos scolars per la veta.

*En num dall'entira direcziun da scola
Annalisa Cathomas e Michal Hohl,
co-presidentas dil cussegl da scola*

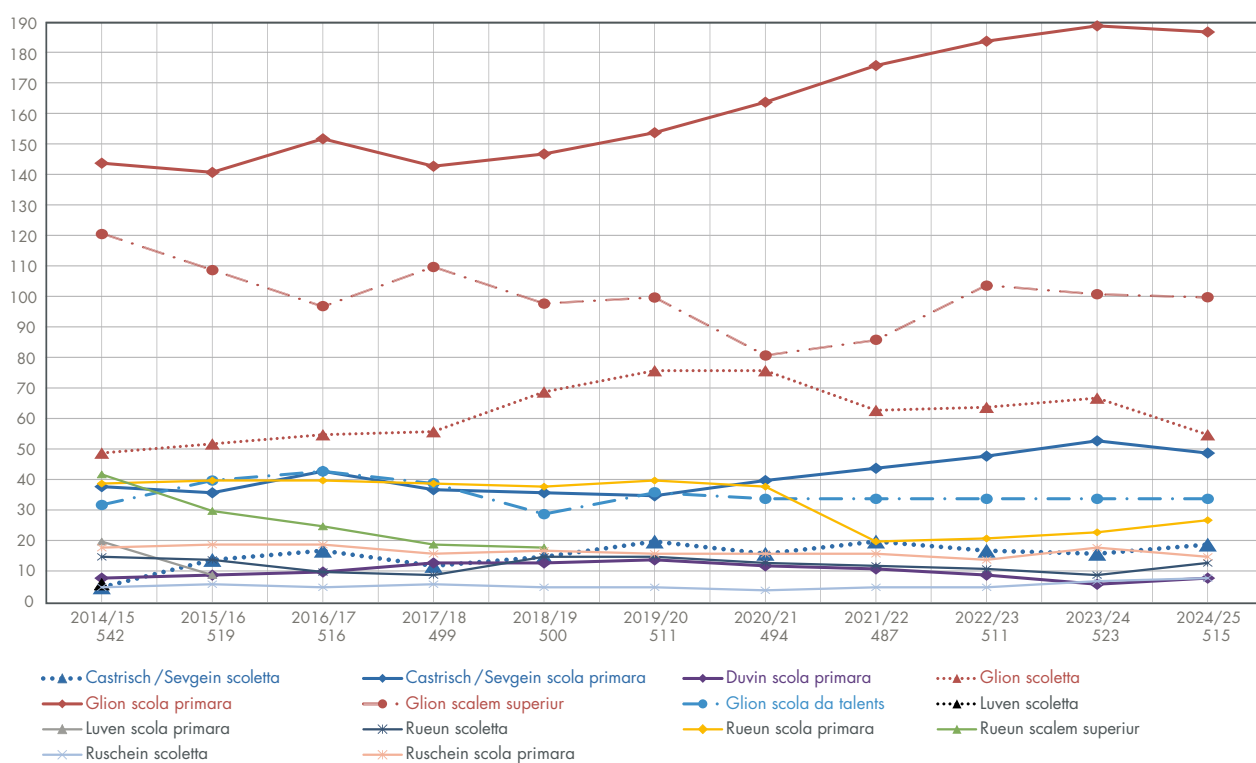

Lavur intensiva vid la glimaia da jarvas.

Preispas dalla «concorrenza da cuschar».

Svilup dil diember da scolaras e scolars 2014/2015–2024/2025

Il diember da scolaras e scolars ei restaus pli u meins constants, ferton ch'ins vesa tendenzialmein ina pintga digren tier la scoletta e las classes primaras. Sin scalem superior quantan ins naven digl onn da scola 2026 / 2027 temporarmein cun ina tochen treis classes daplì.

Planisaziun e construcziun

Revisiun dalla planisaziun locala fasa VI

La revisiun dalla planisaziun locala fasa VI (reducziun dallas zonas da baghegiar ed implementaziun dil model directiv dil territori communal) s'avonza. L'exposiziun da cooperaziun publica ha giu liug igl atun 2024. Las numerusas inoltraziuns vegnan uss elaboradas, aschia che la suprastanza communal sa tractar quellas propostas e quels giavischs la primavera 2025. Ils ulteriurs pass el process dalla revisiun dalla planisaziun locala vesan ora sco suonda:

- primavera 2025: la suprastanza communal deliberescha las inoltraziuns dall'exposiziun da cooperaziun
- stad 2025: ina cumissiun predeliberonta dil parlament communal tracta la revisiun
- atun 2025: il parlament communal delibera la revisiun
- primavera 2026: votaziun all'urna
- primavera 2026: durant 30 gis exposiziun da recuors (sunter la votaziun all'urna)
- fin 2027: lubientscha dalla Regenza (proablamein)

La zona da planisaziun concernent la reducziun dallas zonas da baghegiar relaschada gia igl onn 2018 ei aunc adina en vigur. Ella exista vinavon tochen che la Regenza lubescha la revisiun.

Studi urbanistic davart la planisaziun dil quartier Spaniu a Glion

La suprastanza communal ha decidu d'iniziar la planisaziun dil quartier Spaniu a Glion. Sin fundament da quella disposiziun cun vigur legala ha ella saviu prender per mauns l'ulteriura planisaziun. Ensem cun ils proprietaris da terren eis ei vegniu decidu da far in studi urbanistic. Quei studi survescha silsunter sco basa per elaborar la planisaziun da quartier (avertura dil terren da construcziun, surbaghegiada, prescripziuns per il plan da quartier). La stad 2025 vegn quella planisaziun terminada cun ina valetaziun, aschia ch'il plan da quartier sa vegnir finalisau tochen l'entschatta digl onn 2026. Proablamein san ils emprems projects da construcziun vegnir realisai naven da 2027.

Zonas da tempo 30 a Schnaus, Ruschein e Ladir

Pliras habitontas e plirs habitonts dalla fracziun da Schnaus, oravontut famiglias cun affons, han inoltrau alla vischnaunca il giavisch d'augmentar la segirtad per pendunzas e pedunzs e d'introducir tempo 30 per igl entir territori. La suprastanza communal ha dau suatientscha a quella damonda ed ha coordinau il process cun il Cantun. El decuors da 2024 han ins saviu montar la signalisaziun a Schnaus.

Sin fundament d'ina petiziun dallas habitontas e dils habitonts da Ruschein ha la suprastanza communal decidu d'introducir era a Ruschein ina zona da tempo 30. Cunquei ch'ei fuss ideal d'extender la zona da tempo 30 era gest per la fracziun da Ladir, ha giu liug l'entschatta 2025 in'occorrenza d'informaziun per la populaziun da Ruschein e Ladir. En consequenza han numerusas habitontas e numerus habitonts da Ladir medemamein inoltrau ina petiziun. Sebasond sil giavisch dalla populaziun eis ei previu d'introducir ina zona da tempo 30 a Ladir e Ruschein.

Reducziun dil tempo sin la via cantunala Mulin da Pitasch e da Schnaus

Sin proposta da personas che habiteschan directamein sper las vias pertuccadas ha la suprastanza communal duman-dau il Cantun, schebein il tempo savess vegnir reduciun sin

la via cantunala en dus loghens. Igl Uffeci da construcziun bassa dil Grischun e la Polizia cantunala grischuna han approbau las damondas. En consequenza ei la spertadad vegnida reducida sin in tschancun dalla via cantunala datier dil Mulin da Pitasch dad 80 km/h sin 50 km/h. A Schnaus sin la via veglia sursilvana en direcziun dalla staziun ei la spertadad vegnida sminuida dad 80 km/h sin 60 km/h. Grazia a quellas mesiras sa la segirtad vegnir augmentada surtut per il traffic plaun.

Construcziun bassa Staziun da Glion

Igl atun 2025 ha giu liug ina pintga fiasta d'inauguraziun per la nova piazza d'autos da posta. L'entschatta november 2024 ein ils autos da posta vegni dislocai dalla Piazza dalla Staziun sin la nova piazza d'autos da posta. Perquei che las lavurs da construcziun dalla Viefier retica en connex cun il sutpassadi per personas situaus egl ost seretardeschan, ha igl ur dil perrun A aunc buca saviu vegnir finius. Tenor plan duessen quellas lavurs ir a fin igl atun 2025. Las lavurs per la piazza da parcadi e transport el territori da Pendas ein medemamein vegnidas instradadas. Igl ei previu da prender en funcziun quella definitivamein la primavera 2025. Il spurtegl dalla Viefier retica sesanfla uss en in baghetg provisoric. Las lavurs da spazzada dil baghetg dalla staziun vegl e las lavurs da construcziun dil baghetg niev entscheivan la primavera 2025. Tochen la fin 2027 duein ils novs edificis esser prompts per la retratga.

Las lavurs per il niev terminal d'autos da posta alla staziun da Glion van a fin.

La renovaziun dgl areal dalla staziun da Glion progredescha.

Las lavurs da construcziun dalla piazza da parcadi e transport el territori da Pendas a Glion.

La via da transport all'Alp da Ruschein.

Vias da transport

Las lavurs dalla meglieraziun da Ruschein van encunter la fin. Il davos tschancun dalla via da transport all'Alp da Ruschein ha saviu vegnir terminaus. Il vial ei vegnius slargaus ad ina ladezia da silmeins 2,8 meters sin ina lunghezia da 1320 meters ed il fundament ei vegnius stabilisau cun agid da cement. Igl asfalt vegl ei vegnius manizzaus el deposit e reutilisau sco granulat da catram pil fundament. Sin quei fundament ei vegniu rasau ina cuvrida da catram da 7 centimeters.

Illuminaziun publica

La midada dallas cazzolas publicas existentas sin LED ha saviu vegnir terminada en tut las fracziuns. Grazia alla nova tecnologia spargna la vischnaunca ver 70 pertschien energia cumparegliau cun las cazzolas convenziunalas. En pli caschunan las novas cazzolas buc aschi bia cuosts da manteniment ed han era ina pli lunga durada da veta.

In indrez fotovoltaic vid ina fatschada.

Uffeci da construcziun

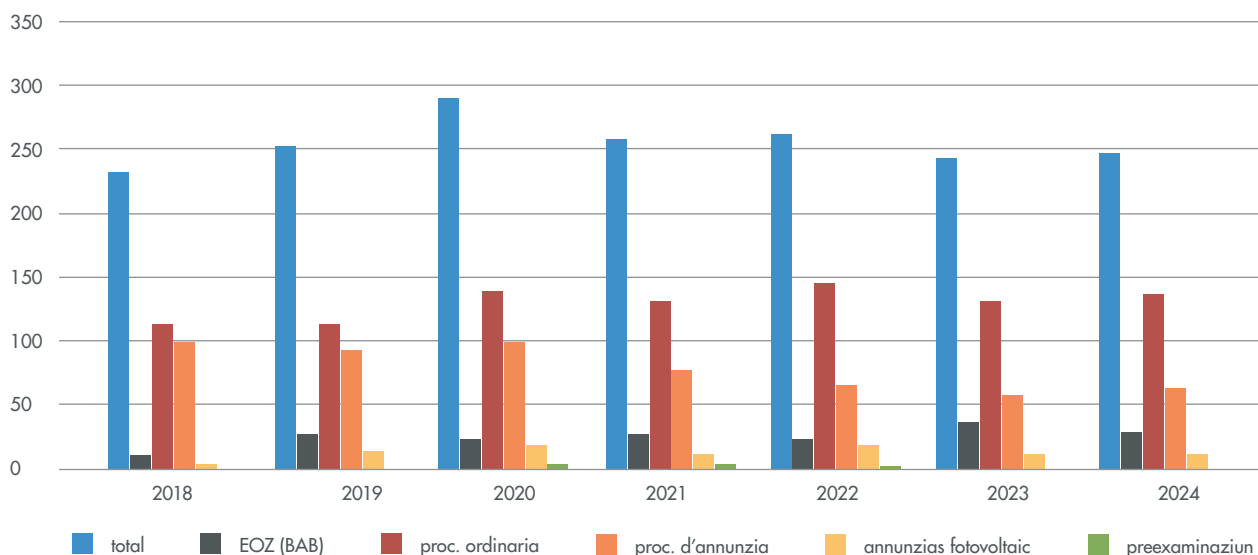
Il diember da damondas da construcziun ei igl onn 2024 buca semidauz essenzialmein cumparegliau cun igl onn precedent. S'augmentadas ein perencunter las damondas da restauraziun per mises. Pli u meins stabilas ein las damondas da construcziun per baghetgs novs stadad. Aunc adina numerusas ein las damondas da construcziun per remplazzar scaldaments tras pumpas da scaldar e l'installaziun d'in indrez fotovoltaic sin tetg, vid la fatschada ni vid il tschabergal dil balcon. Per quellas vala ei da risguardar ils criteris da formaziun per indrezs fotovoltaics dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion.

Damondas da baghegiar 2024

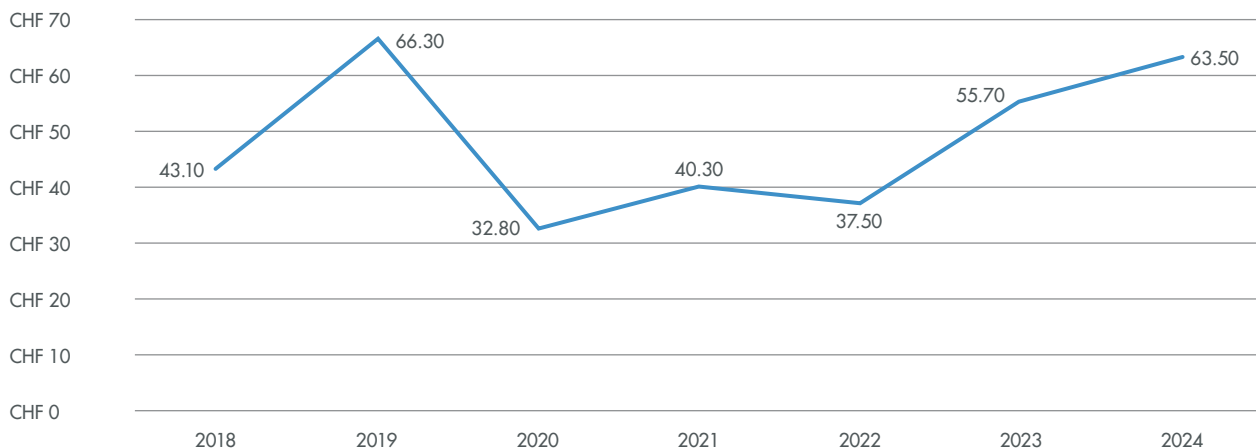
EOZ (BAB)	31
Proceduras ordinarias	141
Proceduras d'annunzia	64
Annunzias implonts fotovoltaics	12
Preexaminaziuns	1
Total	250

Baghetgs novs:
5 casas d'ina famiglia
1 casa da pliras familias

Il diember dallas decisiuns da construcziun concedidas dapi igl onn 2018

Ils cuosts da construcziun en milliuns francs svizzers dapi 2018

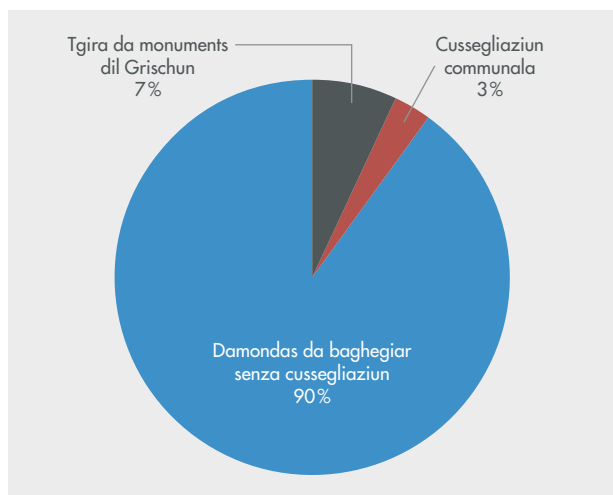
La procedura electronica per las damondas da construcziun ei vegnida lantschada la fin november 2024. Las empremas damondas da construcziun ein vegnidas inoltradas en quella forma gia avon la fin digl onn. Entochen che las basas legals per la signatura electronica ein creadas, eis ei vinavon necessari d'inoltrar ils acts en fuorma da pupi.

Cussegliaziun da baghegiar

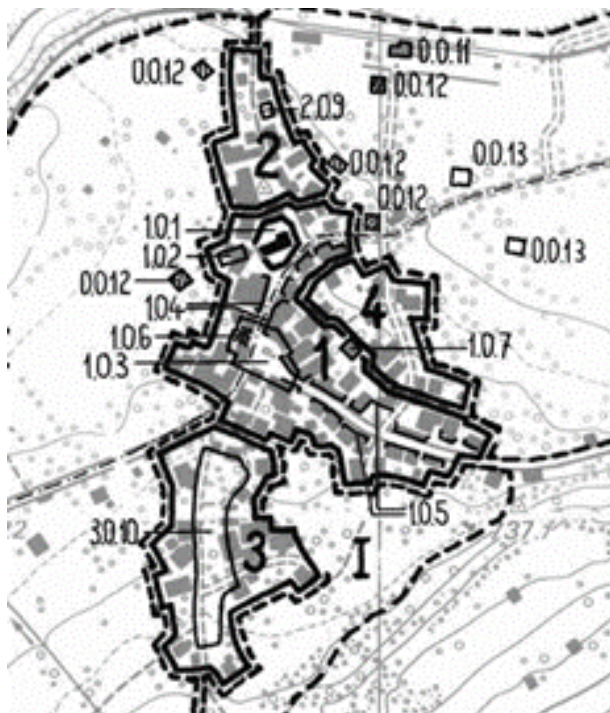
Per motivs da capaciad ha Corinna Menn demissiunau sin la fin digl onn 2024 sco cussegliadra concepziunala dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion. La suprastanza communal ha tscharniu aunc avon ch'igl onn ei ius a fin in pèr persunas,

che vegnan en damonda per la successiun, ed ha fixau la procedura d'evaluaziun per la successura ni il successur.

Il diember da cussegliaziuns da construcziun entras la cussegliaziun concepziunala communal ni la tgira da monuments ei sereducius levamein igl onn vargau. Il motiv per quei regress ei surtut la posiziun dils objects pertuccai en zonas da protecziun dil maletg dil vitg ed egl ISOS (Inventari federal dils loghens svizzers d'impurtonza naziunala digns da protecziun). Ultra da quei giogan il stadi da protecziun da singuls edificis e las prescripziuns dalla lescha da construcziun ina rolla decisiva per la necessitad d'ina cussegliaziun.

La cussegliaziun concepziunala per damondas da construcziun 2024.

Extract digl ISOS da Castrisch.

L'antieriura casa communal a Riein.

Immobiliars: Lavurs da manteniment dil menaschi

Tenor la strategia d'immobiliars deliberada ils 2 d'ost 2021 duein immobiliars che surveschan buca pli ad ademplir las incumbensas communalas vegnir vendidas. En quei connex ha la suprastanza communal decidì il december 2024 da metter sin fiera las suandontas immobiliars:

- il vegl baghetg da pumpiers cun clavau e garaschas (Via Vitg 78/80 a Schnaus; parcelas 12222/12223)
- casa d'ina famiglia (Via Vitg 4 a Schnaus; parcella 12072)
- anteriura casa communal Vinal (Via Sut Catieni 13 a Ruschein; parcella 9416)
- anteriura casa communal (Vitg 14 a Riein; parcella 8050)
- casa da pliras familias (Miezvitg 15 a Luven; parcella 15358)
- anteriura cascharia (Via Vitg 27 a Pitasch; parcella 7075)

La partiziun d'immobiliars ei ussa vidlunder da preparar la vendita dils beins immobiliars cun agid da biros d'immobiliars locals. Ils singuls objects vegnan publicai sin las differentas plattaformas, denter auter era el Fegl uffizial dalla Sur-selva. Tenor la lescha d'immobiliars han cumpraders indigens la precedenza enviars personas interessadas jastras.

Ell'Ustria Stiva Biala a Luven ei la liunga collaboraziun cun la famiglia Schlegel ida a fin. La vischnaunca ei stada

fetg cuntenta d'haver anflau ina successiun per l'ustria. Igl 1. da november 2023 han ils novs fittadins surpriu il tgamun. Deplorablamein ha la vischnaunca gia beinprest retschert la disgetga dils novs ustiers e las portas dall'ustria ein puspei vegnidas serradas la fin 2024. La vischnaunca ha grond interess da menar vinavon l'ustria a Luven. Per quei ei la Stiva Biala danovamein vegnida publicada per prender a tscheins. La vischnaunca sco era las habitontas ed ils habitonts da Luven speran d'anflar gia prest ina successura ni in successur per il menaschi d'ustria.

Manteniment architectonic

Ei drova investiziuns enormas per mantener las numerusas immobiliars communalas. Da menziunar ei uonn surtut la sanaziun dil scaldament dalla casa da scola da Duvin. Per quei ch'igl ei buca pli stau pusseivel da survegnir tocca da reserva per la pompa da scaldar existenta ed il cundrez haveva surpassau claramain sia durada da veta tecnica, eis ei stau necessari da remplazzar ella cumplettamein.

Il niev implont solar vid il mir da sustegn dalla Casa Sentupada a Siat havein nus saviu prender en funcziun. Grazia a sia posiziun ideala furnescha ella igl entir onn energia. Ils emprems siat meins ha ella gia produciu ver 12 uras megawatt.

L'anteriura casa communal a Ruschein.

Il concept per il svilup dils plazs da giug dalla vischnaunca dad Ilanz/Glion digl onn 2021 muossa ch'ei dat dudisch plazs da giug en vischnaunca. Per augmentar l'attractivitat dallas singulas fracziuns duein quels vegni sanai ni concepì da niev. Ina planisaziun da plirs onns preveda da renovar mintg'onn in plaz da giug. Aschia ha il plaz da giug concepì da niev a Schnaus saviu vegnir surdaus alla populaziun il fenadur 2024 cun ina pintga fiasta d'inauguraziun. La suosta che manca aunc vegn construida la primavera 2025.

Ultra dil plaz da giug a Schnaus han ils luvvers communs era entschiet igl atun 2024 a sanar il plaz da giug «Tuf» a Siat. La planisaziun e realisaziun ha giu liug en stretga collaboraziun cun l'uniun Pro Siat. Las lavurs vegnan terminadas la primavera 2025.

27 Igl implont solar vid il mir da sustegn dalla Casa Sentupada a Siat.

Il plaz da giug a Schnaus sper l'anteriura casa communal.

In utensil da giugar sin il plaz da giug «Tuf» a Siat.

Il mir da sustegn dalla Via da Polacs sa buca pli far frunt alla peisa enorma dil material da bova e sederscha.

La via cantunala a Riein: Il cundrez per proteger da curdadas da crappa ei staus claramain sutdimensionaus per quei eveniment.

Menaschis communalis

Sereneras

Implonts externs a Pigniu, Duvin, Pitasch, Riein ed il tumbin da pumpadi ad Isla Sevgein

Igl onn da rapport han ils implonts externs saviu vegnir optimai el rom dallas mesiras per mantener la valeta. Ils implonts ein uss implementai el sistem da direger ils process dalla serenera Sablun a Rueun. En quella fuorma eis ei garantiu ch'ils implonts vegnan surveglai d'incuntin e ch'ils disturbis san vegnir eliminai via telemanteniment. Grazia a quella optimaziun impurtanta san ils menaschis externs vegnir gestiunai a moda segira ed economica.

Prighels dalla natira

La midada dil clima ed ils stempraus consecutivs cun plievigias grondas, inundaziuns, curdadas da crappa e bovas pretendan adina dapli dallas personas responsablas. Duront igl onn da rapport han ellas stuiu registrar plirs eveniments pli gronds sin il territori communal dad Ilanz/Glion.

Via dalla Greppa Luven

Influenzas dall'aura, il grond quantum d'ava duront igl entir unviern e midadas da temperatura massivas ella preit expunida han menau ad in'activitad augmentada el grep da vart su dalla Via dalla Greppa a Luven. Per motivs da segirtad han ins stuiu serrar la senda da viandar ed endrizzar ina via alternativa sur Bual. Pervia dalla serrada ei ina petiziun che pretenda da sanar e dar liber la senda da viandar vegnida inoltrada.

Bova Sur Vias Rueun

Ils 29 da schaner 2024 han ins constatau emprems moviments ella plaunca sur la Via da Polacs a Rueun. Ils 28 da mars 2024 ein ver 65000 meters cubics material da bova semess en moviment aval cun ina spertadad da 0.5 tochen 1.0 meter a gi. Per motivs da segirtad ha la Via da Polacs denter Rueun Sur la Punt ed Isla stuiu vegnir serrada per tut il traffic dils 3 tochen ils 20 d'avrel 2024. Ei ha tochen la fin digl onn custau prest 65000 francs da tener aviarta la Via da Polacs el sector menziunau.

Curdada da crappa ella Via da Riein

La damaun dils 17 d'avrel 2024 ha ei dau ina curdada da crappa el territori Scumandada sur la via cantunala sunter Riein. Ina platta da grep surpendenta da biebein 300 meters cubics ei sedistaccada ed ha satrau la via cantunala inclusiv las reits da protecciun. La Via da Riein ha stuiu vegnir serrada plirs gis. Per l'emprema ga ha la vischnaunca saviu furnir alla populaziun las pli impurtantas informaziuns via igl infocanal da SMS endrizzau da niev.

Survigilanza dil grep Val da Sum Punt a Duvin

El rom dallas lavurs da rumida primavauna dalla preit crap han ils luvriers communalis engartau igl avrel 2024 ina sfendaglia el grep che continuescha agl ur dalla via. Cunquei che la via era sesbassada, han ins temiu che la fessa savessi sesarver tochen el proxim caraun. Las personas responsablas han stuiu incumbensar l'entschatta dalla stad experts per ina survegilanza geodetica. Tenor ils emprems resultats intermediars dalla survegilanza exista il prighel ch'ei rumpa giu in pli grond pachet da greppa e sdrappa cun el la via. La survegilanza dil liug malsegir continuescha ed ils resultats dallas mesiraziuns vegnan analisai exactamein.

Uffeci forestal: Fiera da lenna

La situaziun economica dallas resgias svizras ei pigiura da claramain igl onn da rapport. La crisa ell'economia da construcziun europeica ha menau ad ina surpurschida da lenna da tagl e da products da lenn sin las fieras da lenna da tagl internaziunalas. La reveletaziun considerabla dil franc svizzer engrevegia pli e pli fetg la cumpetitivitad dall'industria da lenna svizra. Tuttina astgein nus constatar ch'ils prezis per lenna rodunda ed era la vendita da lenna rodunda ein restai igl onn da rapport sin in ault nivel stabil.

Plan da menaschi 2026–2038

Igl onn da rapport han ins continuau a registrar la populaziun d'uaul el rom dalla planisaziun dil menaschi selvicultural. La populaziun d'uaul descretta da niev cumpeggia 989 hectaras. Quei correspunda ad in tierz dalla surfatscha d'uaul ch'ei da registrar.

Donns d'uaul

La stad 2024 ei il menaschi forestal staus confruntaus cun ils pli gronds donns da stemprau dapi la fusiun dalla vischnaunca. Grazia agl engaschi nunstuncienteivel dils collaboraturs dil menaschi forestal ed al bien partenadi da biars onns cun differentas personas privatas che prestan survetschs, havein nus saviu dumignar quellas sfidas ton pli spert. Biebein 7300 meters cubic lenn da donn ein stai da luvrar si. 57 pertschien dalla lenna rodunda han ins stuiu sgular ord igl uaul cun in helicopter. La gronda part da quei cun in helicopter per cargas pesontas dil tip Super Puma e dil tip Columbia. Grazia alla forza d'alzar pli gronda da quels dus tips da helicopter ha quella raccolta saviu vegnir realisada cun dapli segirtad per il persunal forestal. In grond compliment a tut las personas participadas che han gidau a dumignar senza incaps quella sfida fisicamein e pschicamein pretensiusa.

Projects SIE

En consequenza d'in urezi cun dracca ha ei dau la primavera ina sbuada sur la via dall'Alp Cavel. La plievgia ha lavau ora il tratsch distaccau, aschia ch'il material ei flessegiaus tochen tier il tumbin existent che menava l'ava sut la via d'alp atras. Leu ha il material stuppau il tumbin ed ei sederasaus sin la via d'alp. Suentar la rumida han sbuadas posterius adina puspei stuppau il tumbin e cuvretg la via d'alp. Sco mesira immediata han ins saviu lantschar in project SIE ordinari. Igl atun havein nus saviu prender en funcziun in canal d'ava cun protecziun d'entrada adattaus allas novas cundiziuns.

Donns da stemprau a Duvin: La rumida ei ina gronda sfida fisica e pschica.

Il niev canal d'ava cun protecziun d'entrada dalla via dall'Alp Cavel.

Il helicopter per cargas pesontas dil tip Columbia depona sia carga.